

Professionele doorontwikkeling, opschaling neemt toe, vervoer kan beter

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) heeft tijdens de inspectiebezoeken gezien dat bij vaccinatielocaties op basis van ervaringen inmiddels verbeteringen zijn en worden doorgevoerd. Zo zijn de vaccinatiestraten bij de GGD overzichtelijker geworden. Ook denken veel instellingen nu beter vooraf na hoe de gevaccineerden na de prik 15 minuten geobserveerd kunnen worden.

Daarnaast ziet de inspectie dat incidenten structureel worden geanalyseerd en zo nodig procedures aangepast. De inspectie blijft daarmee onder de indruk van de resultaten tot nu toe. Zorgaanbieders laten hiermee zien dat zij zich op professionele wijze ontwikkelen. De IGJ moedigt aan dat leerpunten gedeeld worden tussen verschillende locaties waar vaccinaties worden toegediend.

Periode 25 januari – 13 februari

Met deze tweede factsheet vaccineren wil de inspectie de verzamelde aandachtspunten van de afgelopen weken terugkoppelen. Zo kunnen deze ervaringen worden gebruikt bij het verder verbeteren van het vaccinatieproces. In deze tweede factsheet staan de bevindingen en tips die wij hebben verzameld in de periode 25 januari tot en met 13 februari 2021. In deze periode hebben we 21 inspectiebezoeken gebracht, bij GGD-locaties, instellingen (verpleeghuizen, gehandicaptenzorg), huisartsenposten en een ROAZ-apotheek.

Als eerste geven we informatie die voor alle zorgverleners van belang is, en daarna per sector (de instellingen, GGD en Huisartsenposten en de ROAZ-apotheken).

Voor alle zorgverleners: GGD, instellingen, HAP's en ROAZ-apotheken

Vervoer

De nu gebruikte COVID-19 vaccins zijn heel kwetsbaar. Als ze rollen of geschud worden, beïnvloedt dit de kwaliteit en bestaat het risico dat ze niet meer werkzaam zijn. Dit is niet aan het vaccin zelf te zien. Daarom is het verantwoorde vervoer van deze vaccins heel belangrijk.

Mede op basis van een signaal van de IGJ zijn door het RIVM daarom de richtlijnen voor het vervoer aangepast. [COVID-19-vaccinatie-bijlage-goed-vaccinbeheer.pdf \(rivm.nl\)](#) Het transport van distributiepunten naar andere locaties dient te gebeuren door:

- een transportbedrijf dat gespecialiseerd is in het transport van geneesmiddelen of;
- een eigen koeriersdienst van het ziekenhuis of een apotheker die eveneens ervaring heeft in transport van geneesmiddelen of;
- eigen transport waarbij de werkwijze aantoonbaar is goedgekeurd door een apotheker.

Let er altijd op dat de vaccins die tussen locaties vervoerd worden, goed gefixeerd worden overgedragen aan de vervoerder. Hierdoor kunnen ze tijdens dit transport niet alsnog gaan rollen of schuiven.

- Bij levering van de vaccins op de vaccinatie locatie moeten de bezorgde flacons en de batchnummers gecontroleerd worden. Het maken van een foto van de geleverde tray helpt hierbij.
- Bij vervoer tussen locaties moet de juiste temperatuur geborgd zijn en moeten flacons beschermd worden tegen ruwe of plotselinge bewegingen. De ontvangende locatie moet zich ervan vergewissen dat dit goed is gegaan.

Tip

Bij een GGD-locatie zag de IGJ het gebruik van een dubbelzijdig plakvel in de tray ('pizzadoos') waarin de vaccins aankomen. Zo kunnen de flacons niet steeds omvallen wanneer er een aantal uit de doos zijn verbruikt.

Moderna

Moderna is het meest kwetsbare vaccin dat nu op de markt is, daarom mag dit vaccin na aankomst (of ontvangst) nog maar binnen een tijdspanne van 3 uur vervoerd worden. Zorgaanbieders moeten de (gerealiseerde) tijdsduur van de rit goed in de gaten houden. Het Modernavaccin mag ook niet geschud of gezwenkt worden, maar uitsluitend (recht) rondgedraaid. Het vaccin is in ontdoide toestand wel langer houdbaar. Instellingen hebben daarom meer tijd om de vaccinatiecampagne rustig uit te voeren.

Restanten

Zijn er aan het eind van de dag nog flacons of resten vaccin in de flacons over? Maak vooraf een plan om dit lokaal of regionaal te verdelen onder diegenen die hiervoor volgens de richtlijnen in aanmerking komen. De IGJ ziet dat er in de meeste gevallen zorgvuldig wordt omgegaan met overblijvende vaccins. Het lukt bijna altijd om ook voor de laatste restanten een persoon te vinden die in aanmerking wil komen voor ad hoc vaccinatie.

Het valt de inspectie op dat er een levendig verkeer is ontstaan van vaccins tussen vaccinatie locaties. Het precies bestellen wordt onder andere bemoeilijkt door contra-indicaties voor vaccinatie, bijvoorbeeld bij COVID-19-uitbraken. Hierdoor kan de geleverde hoeveelheid makkelijk de benodigde hoeveelheid voor die dag overstijgen. Ook bij het vervoer van overgebleven flacons tussen de locaties van één vestiging is het belangrijk dat zorgvuldig transport geborgd is.

Wachlijst zorgpersoneel

De IGJ heeft inmiddels meerdere signalen van zorgmedewerkers ontvangen die in de eerste ronde niet gevaccineerd konden worden, bijvoorbeeld omdat ze toen ziek waren of omdat er niet voldoende vaccin was. In sommige gevallen is het lastig een (nieuwe) afspraak te maken. Dit kan soms opgelost worden door deze medewerkers te vaccineren met wat overblijft bij de vaccinatieronde van de cliënten. De wachtlijsten die er eerder waren worden nu weggewerkt door de GGD omdat zij nu kunnen vaccineren met AstraZeneca.

De IGJ begrijpt de dringende wens van bestuurders om alle medewerkers te laten vaccineren, maar dit mag niet leiden tot het uitnodigen van medewerkers die nog niet aan de beurt zijn. De IGJ verwacht dat bestuurders de uitgangspunten van de vaccinatiestrategie volgen en hiermee bijdragen aan een goed en veilig vaccinatieproces.

Tips

- De inspectie ontvangt signalen dat de tweede vaccinatie-dosis na toediening meer klachten geeft dan de eerste. Inmiddels hebben enkele zorgaanbieders daarom, waar dat mogelijk was, hun medewerkers aan het eind van de werkdag ingeroosterd voor deze tweede vaccinatie. Hierdoor is er minder uitval tijdens werktijden.
- Bij afwijkende of beschadigde flacons of bij problemen tijdens het vervoer, moet altijd het RIVM gebeld worden
- Niet alle vaccinatiemedewerkers zijn daarvan op de hoogte. Plak daarom een geprinte actuele versie van zowel de noodprocedure als het noodnummer van het RIVM op de koelkasten en bespreek de procedure met alle betrokkenen. Evalueer ook de situaties waarin de noodprocedure nodig was (geweest).
- Blijf alert op de beperkte tijd dat een vaccin uit de koelkast kan zijn. Houdt daarvoor de tijdstippen goed bij op de flacons of op de materialen die bij het voor toediening gereed maken worden gebruikt.
- Zorg dat de temperatuur bij de vaccins in de koelkast gelogd (bijgehouden) wordt. Bij herverdeling van flacons naar andere locaties kan naar het temperatuurverloop gevraagd worden.

Veiligheid

- Sluit de WIVA- of naaldencontainers aan het einde van de dag en sla ze in een afgesloten ruimte op. Hierdoor kan geen diefstal plaatsvinden van lege flacons.
- Voeg de inhoud van naaldencontainers niet samen, het is een handeling die het risico op prikaccidenten vergroot.
- Zorg ook voor een beveiligde opslag van vaccinatiebewijzen en batchstickers, ook deze zijn gevoelig voor diefstal. Vernietig overgebleven batchstickers of voer ze af in het WIVA-vat.

Instellingen

De afgelopen weken zijn verschillende instellingen voor verpleeghuis- en gehandicaptenzorg bezocht waar cliënten werden gevaccineerd. De IGJ ziet dat de instellingen voortvarend te werk zijn gegaan. Op zorgvuldige wijze is het vaccinatieproces vormgegeven en in heel korte tijd is een groot aantal cliënten gevaccineerd. In veel instellingen is expertise aangetrokken via de openbare- en/of ziekenhuisapotheek en hun apothekersassistenten. Hiermee werd kennis over kritische processen zoals opslag, transport en voor toediening gereedmaken aangevuld en een zorgvuldige uitvoering geborgd. Daarnaast zagen we dat er gedurende het vaccineren een persoonsgerichte begeleiding werd geboden aan cliënten. Zo werd bij spannende of ongewone momenten aangesloten op de belevingswereld van de cliënt. De IGJ heeft veel waardering voor het geleverde werk door de instellingen.

Ontvangst en opslag

- Ook in de koelkast moet de temperatuur altijd gemonitord worden. Doe dit bij voorkeur door de temperatuur bij de vaccinatieflacons zelf te meten. Dit kan door een temperatuurlogger bij de flacons te plaatsen.

Tips:

- Temperatuurmeting moet gevalideerd zijn. Een instelling gebruikte hiervoor twee gekalibreerde thermometers tegelijk.
- Plak op de koelkast een melding met de tekst: "Bij stroomuitval koelkastdeur gesloten houden." Hierdoor wordt het verval in temperatuur zoveel mogelijk beperkt.

Gereed maken en toediening

- Alle stappen die beschreven zijn in de 'Uitvoeringsrichtlijn COVID-19 vaccinatie' moeten zorgvuldig doorlopen worden. Let ook goed op het zwenken voor en na het toevoegen van het oplosmiddel. Het is belangrijk er op toe te zien dat dit hele proces goed gaat, bij voorkeur door structureel een tweede persoon mee te laten kijken.
- Bedenk tevoren hoe tijdens het vaccineren de geldende coronamaatregelen, zoals bijvoorbeeld de 1,5 meter, kunnen worden toegepast binnen de verschillende afdelingen en woonvormen. Bijvoorbeeld met gemarkeerde looplijnen op de vloer.
- Bij de check op identiteit en toestemming kunnen voor de cliënt bekende zorgverleners hulp bieden. Houd de gegevens over toestemming en contra-indicaties beschikbaar om mee te nemen op de ronde van het prikteam.

Tips:

- Op een locatie werd bij het prikteam voorafgaand aan de prikronde een corona-sneltest afgenomen.
- Een organisatie koos ervoor om zorgverleners in te zetten voor het toedienen van de vaccinaties die ook de griepvaccinaties zetten, zo waren er vertrouwde gezichten voor de cliënten aanwezig.

GGD'en

De IGJ heeft inmiddels bijna alle hoofdlocaties van de GGD-vaccinatie-locaties bezocht. We blijven daarbij onder de indruk van de resultaten; het vaccinatieproces is professioneel vormgegeven. Ook zien we op locaties dat geleerd wordt van ervaringen en incidenten. Inmiddels zijn aanpassingen doorgevoerd waardoor de doorstroming op de locaties beter verloopt. Hierbij wordt goed samengewerkt met de beveiliging binnen en buiten, dit helpt om 'opstopping' te voorkomen en een gelijkmatige toestroom te borgen. Daarnaast blijven er uitdagingen zoals bij het vervoer van vaccinatieflacons tussen locaties, de automatisering, de opschaling en de komst van meer vaccins die gelijktijdig toegepast gaan worden.

Gereed maken en toedienen vaccins

- De uitvoeringsrichtlijn van het RIVM wordt regelmatig aangepast.
 - Advies: Pas de instructies die op de werkvloer aanwezig zijn steeds aan volgens de meest recente versie.
- Bij het gereedmaken van de vaccins moet gecontroleerd worden of de instructies zijn gevolgd. Bij voorkeur doordat de medewerkers elkaar structureel controleren bij het verdunnen (Pfizer) en het optrekken. Daarnaast kan bijvoorbeeld de medisch verantwoordelijke steekproefsgewijs meekijken.
- Uitval van automatisering leidt tot vertraging en opstoppingen. Met het oog op de verwachte stijging van de drukte adviseren wij het administratieve proces in de vaccinatiestraat te optimaliseren en het back-up proces startklaar te hebben voor als er een IT-storing is.
- De observatieruimte is meestal goed vormgegeven en op diverse locaties zijn handige manieren gevonden om goed zicht te houden op alle wachtenden; op een enkele locatie is deze ruimte niet overzichtelijk. Het overzicht op alle wachtenden is erg belangrijk.
- Door de opschaling moet er regelmatig gebruik worden gemaakt van medewerkers van buiten de GGD. Bijvoorbeeld met de inhuur van bedrijfsmatige of vrijwillig aanbieders van EHBO/eerste hulp. De arts op locatie blijft daarbij altijd verantwoordelijk voor de (medische) besluiten die worden genomen en de supervisie op locatie.

Tips:

- Hoewel het op een enkele locatie moeite kostte om de temperatuur op peil te houden, zag de IGJ dat er goed nagedacht is over het vaccineren van de oudste groep ouderen. Zo waren er rolstoelen geregeld, comfortabeler stoelen (hoger, armluning) en fast lanes ingericht voor mensen in een scootmobiel.
- Op één locatie werden medewerkers die enkele dagen niet gewerkt hadden structureel bijgepraat. Dit is zeer aan te raden omdat de bijvoorbeeld de richtlijnen en de vaccinatiestrategie regelmatig veranderen.

Meerdere vaccins

Inmiddels zijn er drie soorten vaccins goedgekeurd door de EMA. Hierdoor krijgen sommige locaties te maken met vaccins van verschillende producenten, met elk een eigen gebruiksaanwijzing. Dit maakt het nog belangrijker dat het vaccinatieproces goed is ingericht, zodat er niet per ongeluk vaccins verwisseld kunnen worden of op verkeerde wijze bereid. De IGJ ziet dat locaties zich hierop voorbereiden. Het is belangrijk dat fouten voorkomen worden, dus deel ervaringen die leiden tot een goed resultaat.

Opschaling

De GGD bereidt zich voor op de komst van veel vaccins en daarmee op nog grotere groepen mensen die gevaccineerd moeten worden. Daarvoor worden nu extra locaties operationeel gemaakt. De IGJ stelt vast dat de GGD'en in staat zijn tot spoedig en professioneel opschalen van zorgprocessen. Toch vraagt de IGJ extra alertheid van de GGD'en bij dit opschalingsproces. Zowel het gelijktijdig op locatie moeten gebruiken van meerdere vaccins, als de noodzakelijke vergrote (externe) personele inzet, als de logistieke complexiteit zal veel aandacht vergen. Wanneer deze aspecten niet voldoende worden onderkend en beheerst, kan dit leiden tot risico's voor de kwaliteit en veiligheid van zorg. Wanneer er meerdere kleine locaties zijn kan het moeilijker worden om 'in control' te blijven. De IGJ vraagt aandacht voor deze aspecten bij de keuzes die gemaakt worden in het opschalingsproces.

Huisartsen en Huisartsenposten (HAP)

Inmiddels zijn 14.000 huisartsen en medewerkers die direct betrokken zijn bij de COVID-zorg gevaccineerd. Dit gebeurde in 23 ziekenhuizen waarbij de organisatie regionaal plaats vond.

Cliënten kleinschalige woonvormen

In drie regio's is gestart met het vaccineren van bewoners van kleinschalige woonvormen en verpleeghuizen waar de huisarts de hoofdbehandelaar is.

Op praktische gronden is gekozen om de coördinatie en uitvoering van het vaccineren bij de regionale huisartsenposten (HAP's) te beleggen. Deze HAP's hebben in korte tijd veel werk verzet om dit mogelijk te maken. Zo hebben ze mobiele prikteams samengesteld om in de instellingen te vaccineren. Ook hebben ze contact gelegd met de diverse instellingen en huisartsenpraktijken om de cliënten te selecteren én daarbij na gegaan of er eventuele contra-indicaties waren. De inspectie is onder de indruk van de flexibiliteit en betrokkenheid van het personeel van de HAP's.

Aandachtspunten

- De communicatie en afstemming vanuit de vervoerder met de HAP over het tijdstip van bezorgen verdient verbetering.
- De voorbereiding kost erg veel tijd (instellingen opzoeken, checken of medisch dossiers compleet etc.), zet hiervoor voldoende personeel in.
- De vaccinatiecampagne bij kleinschalige woonvormen en vanuit de eigen huisartsenpraktijk loopt in sommige regio's samen. Dat geeft extra belasting voor de huisartsenpraktijken.
- Zoals eerder gemeld; Moderna mag na aankomst (of ontvangst) nog maar 3 uur vervoerd worden. Vooral in uitgestrekte gebieden moet hier rekening mee gehouden worden dat flacons niet te lang worden vervoerd. Maak hier een plan voor.

- Huisartsenposten geven aan dat het lastig is om aan medische koelboxen te komen. De inspectie merkt op dat bij instellingen voor verpleeghuis- en gehandicaptenzorg mogelijk koelboxen over zijn, wanneer de campagne daar is afgerond.

ROAZ-apotheken

De ROAZ-apotheken hebben bijgedragen aan het vaccineren van het personeel in de acute zorg en het vaccineren van de huisartsen. Verder zijn drie ROAZ-apotheken betrokken bij het bevoorraden van instellingen voor verpleeghuis- en gehandicaptenzorg. In de instellingen hebben zij ook bijgedragen aan het ompakken en vervoeren tussen de sublocaties. Ook hebben ze meegewerkt aan het voor toediening gereedmaken.

De ROAZ-apotheken hebben bijgedragen aan de discussie over het optimaliseren van de opbrengst uit één vaccinflacon. De richtlijn is hierop aangepast en het is nu toegestaan om zeven doses op te trekken, mits aan de zorgvuldigheidsvereisten wordt voldaan. Ziekenhuisapothekers zijn ook betrokken bij het optimaliseren van het voor toediening gereedmaken in GGD-vaccinatiestraten. De IGJ vindt het heel positief dat de expertise uit de apotheken breed ingezet wordt in de hele vaccinatiecampagne.

Aandachtspunten

- De afstanden die afgelegd moeten worden vanuit de ROAZ-apotheek naar de instellingen zijn soms zo lang dat er weinig tijd overblijft voor de doorvoer naar sub-locaties.
- Soms komen er vaccins retour naar de ziekenhuisapotheek. Ook dan moet er volgens de RIVM-richtlijnen worden vervoerd. Bij terugname van de vaccins moet de apotheker beoordelen of de vaccins geschikt zijn gebleven voor gebruik. Hierbij moet gekeken worden naar de condities tijdens het vervoer én de opslag bij de instelling.

